ואי סלקא דעתך טרפה היינו מסוכנת לכתוב רחמנא חלב נבלה יעשה לכל מלאכה [א]וחלב טרפה לא תאכלוהו ואנא אמינא ומה מחיים אתי איסור טרפה חייל אאיסור חלב לאחר מיתה מיבעיא אלא מדכתב רחמנא [1]נבלה מכלל דטרפה לאו היינו מסוכנת מתקיף לה מר בר רב אשי ודלמא לעולם אימא לך היינו טרפה היינו מסוכנת ודקאמרת נבלה דכתב רחמנא ל"ל להך נבלה דלא אתיא מכח מסוכנת והיכי דמי שעשאה גיסטרא התם נמי אי אפשר דלא הוי מסוכנת פורתא מקמי דליפסק לרובא ואיבעית אימא א"כ לימא חלב נבלה וטרפה חלב חלב למה לי זו היא שאין חלבה חלוק מבשרה ויש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה ואיזו זו מסוכנת ואיבעית אימא מהכא [ג][2]ואומר אהה ה' אלהים הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול הנה נפשי לא מטומאה [א]שלא הרהרתי ביום [א] לבא לידי טומאה בלילה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי [ב]שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם ולא בא בפי בשר פגול שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם משום רבי נתן אמרו [ג]שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה אי אמרת בשלמא שריא היינו רבותיה דיחזקאל אלא אי אמרת אסירא מאי רבותיה דיחזקאל ה"ד מסוכנת אמר רב יהודה אמר רב [ג]כל שמעמידין אותה ואינה עומדת רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר [א] [ד]אפילו אוכלת בקעיות רמי בר יחזקאל אמר אפילו אוכלת קורות בסורא מתני הכי בפומבדיתא מתני הכי היכי דמיא מסוכנת אמר רב יהודה אמר רב כל שמעמידין אותה ואינה עומדת ואפילו אוכלת בקעיות רמי בר יחזקאל אמר אפילו אוכלת קורות אשכחינהו שמואל לתלמידי דרב אמר להו מאי אמר רב במסוכנת אמרו ליה הכי אמר רב

גועה

אי ס"ד טרפה היינו מסוכנת לכתוב רחמנא חלב נבלה יעשה לכל מלאכה. לאשמועינן דלא מטמא חלב משום נבלה ולשתוק מאזהרת אכילתו ובחלב טרפה [ב]מסוכנת לחודא לכתוב לא תאכלוהו לאשמועינן דחייל איסור מסוכנת אאיסור חלב ואנא ידענא דכ"ש דכי מייתא אתי נמי איסור נבלה וחייל עליה: **ומה מחיים.** דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה ואתי וחייל אאיסור חלב נבלה גופה מיבעיא: **אלא.** מדאיצטריך לאשמועינן בנבלה [ג] דאיסור נבלה חייל אאיסור חלב: **מכלל דמסוכנת לאו טרפה מיקרי.** ואצטריך לאשמועינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה שלא נטרפה קודם לכן דתיחול אאיסור חלב. ומק"ו דטרפה דאמרינן ומה מחיים כו' לא מצינן למילף גבי נבלה דאיסור נבלה חייל אאיסור חלב דטעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא אלא משום חסרון כדמצרכינן לתרווייהו בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.): ד) **כגון שעשאה גיסטרא.** והיא עדיין מפרכסת דאמר בפ"ק (לעיל דף כא.) עשאה גיסטרא נבלה דזו לא נסתכנה קודם נבלותה ואיצטריך לאשמועינן דתיחול איסור נבלה אאיסור חלב: **עשאה גיסטרא.** חתכה לשנים לרחבה: **א"כ.** דמסוכנת אסירא: **לימא קרא חלב נבלה וטרפה וגו'.** ולאשמועינן דאתי איסור נבלה וטריפה וחייל אאיסור חלב ל"ל למכתב וחלב טרפה למידרשיה אייתר ולמימר דטרפה הוא דקאמינא לך דהיא וחלבה אסורים [ד]וכדמזהרנא לך דחייל איסור טרפה אחלב אלמא שני איסורים יש בה אבל יש לך אחרת שהיא קרובה למיתה כזו ואין בה אלא איסור חלב לבדו [ה]: **שחלבה חלוק מבשרה.** שאיסור חלב נוהג בה משנולדה ותו לית בה איסורא אחרינא: **הנה נפשי לא מטומאה.** יחזקאל קאמר ליה להקב"ה לפי שהיה אומר לו קח לך חטים ושעורים וגו' ועוגת שעורים תאכלנה והיא בגללי צואת האדם תעוגינה לעיניהם: **מקרה יום ומקרה לילה** לא כתיב בקרא ולא גרסינן ליה: **לידי טומאה.** קרי: **כוס כוס.** שחוט שחוט שלא תמות לפי שמסוכנת היא [ו]נבלה ממש ליכא למימר דא"כ מאי רבותיה: **שהורה בה חכם.** שנולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו: **מתנותיה.** הזרוע והלחיים והקבה [ז]ואע"פ שהוא היה כהן ובלא הרמה יכול לאוכלה: **שריא.** מסוכנת: **היינו רבותיה.** דאע"ג דשריא כיון דמאיסה לא אכלתיה: **אפילו אוכלת בקעיות.** שיש[ח] לה כח בשיניה דכיון דאינה עומדת מסוכנת היא: [ט]**רמי בר יחזקאל.** לא פליג אדרב יהודה אלא לטפויי אתא וכן רב חנינא: **בסורא מתני הכי.** כדאמר דרב חנינא הוסיף אדרב יהודה אפילו אוכלת בקעיות ובפומבדיתא מתני דרב יהודה גופיה סיים בה הכי:

גועה

ומה מחיים אתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב. פי' בקונטרס ומה מחיים דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה חל על איסור חלב נבלה גופה מיבעיא ומדאיצטריך לאשמועינן בנבלה מכלל דמסוכנת לאו טרפה מקרי ואיצטריך לאשמועינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה שלא נטרפה קודם לכן דתיחול אאיסור חלב ומק"ו דטרפה לא אתיא דטעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא אלא משום חסרון כדמצרכינן לתרווייהו בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.) וקשה לפירושו דאמאי לא ילפינן שפיר שיחול איסור נבלה על איסור חלב מק"ו דטרפה דאי משום דטרפה מחסרא נבלה נמי כיון דמתה אין לך חסרון גדול מזה ועוד מאי פריך בתר הכי ודלמא איצטריך קרא לנבלה דלא אתיא מכח מסוכנת ההיא נמי אתיא מק"ו ב] [ז]לעיל וע"ק נהי נמי דמסוכנת לא הוי בלאו דטרפה מ"מ תתסר בעשה מקרא דזאת החיה דמשמע שאינה חיה לא תיכול ומיהו בזה י"ל אי הוה מוקמא קרא דזאת החיה במסוכנת לאוסרה הוה מסתבר [יא] ליה נמי לאוקומי בה לאו דטרפה (א) וכי היכי דעשה דזאת החיה מתוקמא בתרוייהו דתרוייהו מיקרו אינה חיה ה"נ לאו דטרפה מתוקמא בתרוייהו וא"כ נבלה [יב] דכתיב דחל על איסור חלב ל"ל ור"ת מפרש דה"ק ומה טרפה דמחיים לא מטמא חייל על איסור חלב נבלה דלאחר מיתה [יג] מטמא מיבעיא וליכא למיפרך כדפריך בפרק חטאת העוף (ג"ז שם) דטרפה חמורה דחייל איסורה מחיים דהתם קאמר לפי המסקנא דהכא דמסוכנת שריא אבל למאי דבעי למימר השתא דאיסור נבלה נמי מתחיל איסור שלה מחיים דא"א שלא היתה מסוכנת ומסוכנת אסירא מטעם נבלה מחמת קירוב מיתה ואפילו אם נאמר שלא יהא [יד] מסוכנת אלא איסור עשה לא שייך למיפרך מה לטרפה שכן מחיים דלאו כיון דמ"מ איסור נבלה מחיים שפיר הוה ידעינן לה שיחול על איסור חלב מק"ו דטרפה אבל השתא דמסוכנת שריא שייך שפיר למיפרך מה לטרפה שכן חל איסור שלה מחיים תאמר בנבלה שאין כאן איסור מחיים כלל והשתא פריך שפיר בתר הכי דלעולם אימא לך מסוכנת אסורה ואצטריך קרא שיבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב (ב) ונבלה דלא הוי מסוכנת מעיקרא כגון שעשאה גיסטרא דההיא לא נאסר מחיים ולא אתי בק"ו דטרפה ורבינו גרשום היה מפרש ומה מחיים אתי איסור טרפה חייל אאיסור חלב אע"ג דליכא למימר דטרפה מגו דחייל אהאי איסור חייל נמי אהאי איסור דחלב נבלה של אחר מיתה שהיתה מסוכנת בתחלה דאיכא למימר מגו דחייל האי איסור נבלה אאיסור מסוכנת חייל נמי אאיסור חלב לא מיבעיא אלא ודאי מדאיצטריך קרא למכתב נבלה מכלל דמסוכנת שריא לגמרי והשתא פריך שפיר ודלמא איצטריך לעשאה גיסטרא דליכא מגו שהרי לא היתה מסוכנת וקשה לפי' שאין הש"ס מזכיר מגו זה כלל ועוד דאיכא למיפרך דאיכא נמי מגו בטרפה דחייל נמי אאיסור שאינו זבוח ולמ"ד בפרק גיד הנשה (לקמן דף קג.) בהמה בחייה לאברים עומדת חייל נמי איסור טרפה אאיסור אבר מן החי ואיכא מגו ועוד אפילו כי אמרת דמסוכנת אסירא ואיכא מגו בנבלה לא שייך למילף מק"ו דטרפה כיון דאיכא למיפרך מה לטרפה שכן אסורה מחיים כדפריך בזבחים (דף ע.): **שלא הורמו מתנותיה.** ואם תאמר לרבי יוחנן דאמר לקמן בפרק הזרוע (דף קלג:) האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים מאי רבותיה דיחזקאל אע"ג דיחזקאל כהן היה כהן עצמו צריך להפריש תרומות ומעשרות ואסור לאכול טבל ויש לומר דרבי יוחנן סבר כמ"ד שלא אכל מבהמה שהורה בה חכם: **שלא הרהרתי ביום כו'.** ואם תאמר מאי רבותיה דיחזקאל והלא כל אדם נמי אסור כדאמר בפ"ק דמסכת ע"ז (דף כ:) ובפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מו.) ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר ביום כו' וי"ל דאפ"ה חשיב ליה רבותא משום דאמרינן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסד:) שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום הרהור עבירה ולשון הרע ועיון תפלה:

גועה

עין משפט נר מצוה

קיד א מיי' פכ"א מהל' אסורי ביאה הל' כא סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ג:
קטו ב מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלי"ב סמג לאוין קלב טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' ג:
קטז ג ד מיי' שם הלי"ג סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף א:

תורה אור השלם

1. וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ: ויקרא ז כד
2. וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי אֱלֹהִים הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמָּאָה וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי וְעַד עַתָּה וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל: יחזקאל ד יד

רבינו גרשום

ואנא אמינא מחיים אתי איסור טרפה וכו'. כלומר מסוכנת מחיים דהיינו טרפה אתי איסור טרפה וחייל על איסור חלב מסוכנת לאחר מיתה דהיינו נבלה מיבעיא: אלא מדכתיב רחמנא נבלה וכו'. כלומר מדאיצטריך רחמנ' למיכתב נבלה דלאחר מיתה מכלל דטרפה לאו היינו מסוכנת: התם נמי אי אפשר דלאו הויא מסוכנת כו'. ועדיין אימא לך דאי טרפה היינו מסוכנת לא הוה איצטריך למיכתב נבלה דלאחר מיתה כדאמרינן לעיל: זו שאין חלבה חלוק מבשרה דתרווייהו אסירי. חלב ובשר: ויש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה. כלומר שהחלב אסור טמא והבשר מותר: כוס כוס זו היא מסוכנת שאמר כוס כוס מהרה שמיד תמות: שהורה בה חכם. כלומר שצריך חכם להורות בה (חכם) שלא היה בה שום ספיקא לאסור: שלא הורמו מתנותיה הזרוע והלחיים והקיבה: אפי' אוכלת בקעיות. כלומר אפי' אוכלת חתיכות של עץ אם אינה עומדת אסורה:

מסורת הש"ס

א) זבחים ע., ב) לקמן מד:, ג) [שם: מגילה כח.], ד) עיין רש"א,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומה וכו' דכי היכי: (ב) בא"ד ויחול על איסור חלב לנבלה וכו' למימר בטרפה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אפי' אוכלת בקעיות. נ"ב פי' חתיכות של עלים כן פי' הערוך בערך בקע ג': ב] תד"ה ומה מחיים וכו' ההיא נמי אתיא מק"ו כדכתיבנא לעיל כצ"ל וכ"כ מהרש"א במהדורא בתרא ובעל קיקיון דיונה וכוונתם למ"ש התוס' לעיל בד"ה השתא מחיים וכו' ודלא כמהרש"א במהדורא קמא ודו"ק:

שיטה מקובצת

א] שלא הרהרתי ביום ובאתי לידי טומאה: ב] ובחלב טרפה לחודה לכתוב: ג] אלא מדאיצטריך לאשמועינן בנבלה מכלל דמסוכנת: ד] וכדמזהרנא לך. נ"ב נ"א וכדאוקימנא לה דחייל וכו': ה] חלב לבדו הס"ד ומה"ד שאין חלבה חלוק מבשרה ששניהם אסורים הס"ד ומה"ד יש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה שאיסור וכו': ו] לפי שמסוכנת היא דנבלה ממש: ז] (ואע"פ שהוא היה כהן ובלא הרמה יכול לאוכלה) נרשם עליו ונ"ב לא נמצא בס"י: ח] אפי' אוכלת בקעיות שיש לה חיות וכח בשיניה שאוכלת בקעיות עצים י"ל מחמת דוחק מיתה היא עושה כן וכיון דאינה עומדת מסוכנת היא: ט] (רמי בר יחזקאל לא פליג אדרב יהודה אלא לטפויי אתא וכן רב חנינא) נרשם עליו ונ"ב שבס"י לא נמצא: י] אתיא מק"ו לפירושו: יא] הוה מסתבר נמי לאוקומי בה לאו דטרפה דכי היכי דעשה: יב] וא"כ נבלה דכתב רחמנא דחל על איסור חלב: יג] דלאחר מיתה ומטמא מיבעיא וליכא למפרך: יד] שלא יהא במסוכנת אלא איסור עשה:

גועה והטילה ריעי וכשכשה באזנה הרי זה פירכוס אמר להו אצטריכא ליה לאבא לאזוזי אוני שאני אומר כל [א] שאינו דברים שהמיתה עושה מאי נינהו דברים שהמיתה עושה אמר רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל [א]היתה ידה כפופה ופשטתה [ב] דבר שהמיתה עושה פשוטה וכפפה דברים שאין המיתה עושה מאי קמ"ל תנינא בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש הא החזירה כשרה אי ממתני' הוה אמינא דוקא [ג] דכייפה ופשטה והדר כייפה לה אבל פשוטה וכפפתה לא קמ"ל מיתיבי [א]ר' יוסי אומר היה ר"מ אומר גועה בשעת שחיטה אין זה פירכוס ר"א ברבי יוסי אומר משמו אפילו הטילה ריעי וכשכשה בזנבה אין זה פירכוס קשיא גועה אגועה קשיא ריעי אריעי גועה אגועה לא קשיא הא דעבי קלה הא דעמי קלה ריעי אריעי נמי לא קשיא כאן בשותתת כאן במתרזת אמר רב חסדא פירכוס שאמרו [ב]בסוף שחיטה מאי בסוף שחיטה באמצע שחיטה לאפוקי תחלת שחיטה דלא אמר רב חסדא [ד] מנא אמינא לה דתנן בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה אימת אילימא בסוף שחיטה כל היכי תיחי ותיזיל אלא לאו באמצע שחיטה א"ל רבא לעולם [ג]בסוף שחיטה שאני אומר כל שאינה עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם לכן ר"נ בר יצחק אמר פירכוס שאמרו בתחלת שחיטה אמר ר"נ בר יצחק מנא אמינא לה דתנן אמר ר"ש השוחט בלילה ולמחר מצא כתלים מלאים דם כשרה שזינקה וכמדת ר"א ואמר שמואל כותלי בית שחיטה שנינו אי אמרת בשלמא בתחלת שחיטה שפיר אלא אי אמרת בסוף שחיטה ליחוש דלמא בתחלת שחיטה זינקה ודלמא שאני זינוק דעדיף ומי עדיף והתנן ר"א אומר דייה אם זינקה קל מדרבן גמליאל ועדיף מדרבנן אמר רבינא אמר לי סמא בר חילקאי אקשי בה אבוה דבר אבוברם ואמרי לה אחוה דבר אבוברם ומדרבנן מי עדיף והא תנן וחכמים אומרים עד שתפרכס או ביד או ברגל רבנן אהייא קיימו אילימא אדר"ג כיון שפירכסה מיבעי ליה אלא פשיטא אדר"א ואי עדיף מאי עד [ה] רבא אמר פירכוס שאמרו בסוף שחיטה אמר רבא מנא אמינא לה דתניא [1] שור

או

רש"י

גועה והטילה ריעי. או זה או זה. גועה צועקת כמו אם יגעה שור על בלילו (איוב ו): **לאבא.** [יז]לרב הוה קרי ליה שמואל הכי משום כבוד: **לאזוזי אוני.** לפרכס האוזן בתמיה דפירכוס חיות גדול הוא זה. אזוזי לשון מזיזין אותו ממקומו (אבות פ"ג מי"ז): **שאני אומר.** שאינה צריכה כל כך אלא כל פירכוס [יז]שמסוכנת מפרכסת שאינה עושה דבר שהוא הוצאת נפש הוי פירכוס כדלקמן: **שאין [יח]המיתה עושה.** בשעת הוצאת נפש קרי לה מתה ובבהמה דקה קאי דאילו גסה אפילו כפופה ופשטתה הוי פירכוס: **אי.** מדוקיא דמתניתין הוה גמרינן לה כדקדייקת הא החזירה כשרה משמע שפשטתה מכפיפותה והחזירה: **אבל פשוטה.** מעיקרא וכפפתה לא: **קמ"ל.** [יט]דהיכא דהויא פשוטה מעיקרא וכפפתה הוי פירכוס: **משמו.** של ר' יוסי: [י]**הא.** דאמר רב לעיל גועה הוי פירכוס: **דעבי קלה.** שהיה קולה עבה וחזקה דודאי אתי מכח חיות: **דעמי קלה.** כהה מתרגמינן עמיא (ויקרא יג): **שותתת.** בסמוך: **מתרזת.** למרחוק וחיות הוא זה: **אמר רב חסדא פירכוס שאמרו.** אני שמעתי בסוף שחיטה ואני מפרש [יא]מאי סוף ששמעתי אמצע שחיטה היא והאי דקרי ליה סוף לאפוקי אם בתחלת שחיטה פירכסה כיון דבאמצע שחיטה [יב]לא פירכסה לא הוי לה חיותא כי האי אסיר משום נטילת נשמה: **מנא אמינא לה.** דהאי סוף ששמעתי אמצע הוא: [יג]**אימת.** פשטה ולא החזירה דאמרינן פסולה: **כל היכי תיחי ותיזיל.** דלאחר ששחטה לא תסגי בפשיטת יד בלא כפיפה [יד]וחזרה בתמיה: **א"ל רבא לעולם סוף שחיטה.** דוקא. ודקאמרת כל היכי תיחי ותיזיל לאחר שחיטה שתפשוט ותחזיר: **שאני אומר כל שאינה עושה כן.** פשטה וחזרה לאחר שחיטה בידוע כו': **בתחלת שחיטה.** כלומר אפי' פירכסה בתחלת שחיטה דייה א] כשרה אע"ג [טו]דהויא מסוכנת כיון דמלאים כותלי בית השחיטה דם בידוע שזינקה: **וכמידת ר"א.** דאמר זינוק הוי פירכוס: [טז]**ואמר שמואל כו'.** להכי איצטריך לפרושי דכותלים דהכא לא הוו כותלים ממש אלא כותלי בית השחיטה דאי הוו כותלים ממש למחר היינו יכולים להבין אי האי זינוק הוה בתחלת שחיטה או באמצע שחיטה דאי הוה בתחלת שחיטה ימצא הזינוק למעלה בכותל דמחמת כח וחיות שהיה עדיין בבהמה זינקה למרחוק ואם ימצא הזינוק למטה בכותל בידוע שבאמצע שחיטה זינקה שלא היה בה כח כל כך לזנק הדם למרחוק אבל השתא דאמר שמואל דהני כותלי לא הוו כותלי ממש אלא כותלי בית השחיטה לא מצינו למידע אי תחלת שחיטה זינקה או לאחר שחיטה ולהכי קאמר אי אמרת בשלמא כל כמה דפירכס אפילו בתחלת שחיטה הוי פירכוס: **שפיר.** דהא חזינן למחר ע"י זינוק דפרכיס באורתא: **אלא אי אמרת.** באמצע שחיטה בעינן מאן לימא לן למחר דזינוק דאורתא באמצע שחיטה הוה דלמא בתחלת שחיטה זניק: **ודלמא.** לעולם שאר פירכוסין לא הוו פירכוס אלא באמצע או בגמר שחיטה ושאני זינוק דעדיף חיותיה ופירכוס גדול הוא הלכך אפילו בתחלת שחיטה זינקה שפיר דמי: **דייה אם זינקה.** ומדקתני דייה מכלל דקיל: **קיל מדרבן גמליאל.** דבעי ביד וברגל [יז]בשניהם: **ועדיף מדרבנן.** דאמרי ביד או ברגל: **אבוברם.** שם האיש: **אבוה [ב] בר אבוברם.** זהו אבוברם עצמו ומכירין היו את הבן ולא[יח] את האב והיו קורין אותו על שם בנו שעשו את בנו סימן לו: **עד.** משמע דחמיר האי פירכוס דרבנן מהנך דלעיל ואי דר"א עדיף מאי עד דרבנן משמע דעדיף כיון מיבעי להו למימר אלא ש"מ זינוק קיל ואפ"ה סגיא ליה כי הוי בתחלת שחיטה: **בסוף שחיטה.** סוף ממש שתפרכס בגמר שחיטה דתהוי בה חיות אחר שחיטה:

פרט

תוספות

גועה או הטילה ריעי וכשכשה באזנה ה"ז פירכוס. אפילו [יט] [ג]לר"ג דמחמיר ובעי פירכוס יד ורגל חשיב האי פירכוס ולהכי פריך שפיר מברייתא דקתני בסמוך גועה והטילה ריעי אין זה פירכוס ושמואל דאמר איצטריך ליה לאבא אזוזי אוני סבר כרבנן דאמרי או יד או רגל ולהכי פריך עליה דרב ענן דמפרש מילתיה דשמואל תנינא דפשיטא דאליבא דרבנן פשוטה וכפפה ה"ז פירכוס כפופה ופשטה לא הוי פירכוס:

אצטריך ליה לאבא. פי' בקונטר' דשמואל הוה קרי הכי לרב בלשון כבוד ובערוך[ד] פירש שכך שמו ורב היו קורין אותו על שם חשיבותו כמו דבכל דוכתי הוו קרו ליה רבי לר' יהודה הנשיא ושמואל שהיה חבירו היה קורהו בשמו וכן לקמן[ה] אי הכי אמר אבא לא ידע בטרפות כלום [ו] ובערבי פסחים (פסחים דף קיט:) [ז]גבי גוזלייא וארזילייא לאבא ובפרק כל גגות (עירובין דף צד.) אי קפיד אבא קטרו ביה המיינא [ח]ובפירוש משמע סוף פרק ראשית הגז (לקמן דף קלז:) דאמר רבי יוחנן לאיסי מאן ריש סדרא בבבל א"ל אבא אריכא וכעס עליו ר' יוחנן על שקראו כן משמע בהדיא דאבא לאו לשון חשיבות ומיהו ממה שהיה קורהו בשמו לחודיה לא היה כועס אי לאו משום דאמר אריכא שזהו לשון גנאי דר' יוחנן גופיה היה קורהו אבא בפרק כסוי הדם (לקמן פד.) אבא ממשפחת בריאים הוה אע"פ שרב היה חשוב הרבה מר' יוחנן מיהו על רב [ח]המנונא דאמר בפ' יה"כ (יומא דף פז.) קא אזיל אבא למיקטל גברא קשה שהיה תלמידו וקורהו בשמו ואמר בחלק (סנהדרין ק.) מפני מה [יא] היה נענש גחזי מפני [ט]שקורהו לרבו בשמו ולפירוש הקונט' דאבא לשון חשיבות ניחא[י]:

אילימא בסוף שחיטה כל היכי תיחי ותיזיל. ומפרש רבינו תם דמדקתני שאינה אלא הוצאת נפש דייק דאטו מי לא חיתה הרבה אם לא הוציאה נפשה עד סוף שחיטה: **רבא** אמר פירכוס שאמרו בסוף שחיטה. והא דלא חיישינן דלמא בתחלת שחיטה זינק משום דלא שכיחא שיהיה זינוק אלא בסוף: [כ]**כי יולד** פרט ליוצא דופן. לאו מלשון לידה דריש אלא גמר לידה לידה מבכור כדאמרינן בריש פרק יוצא דופן (נדה דף מ.) והא דדרשינן התם אשה כי תזריע וילדה עד שתלד ממקום שמזרעת דמשמע דצריך מיעוט למעט יוצא דופן ולא ממעטינן ליה מלידה לידה מבכור משום דאי לאו כי תזריע הוה דרשינן תלד לרבות יוצא דופן כרבי שמעון:

או

עין משפט נר מצוה

קיז א ב ג מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל"ד סמג לאוין (קלב) [קלד] טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:

שיטה מקובצת

א] שאני אומר כל שעושה דברים שאין המתה עושה מאי נינהו: ב] ופשטתה דברים שהמתה עושה פשוטה וכפפה דברים שאין המתה עושה מאי קמ"ל: ג] ה"א דוקא כגון שהיתה ידה כפופה ופשטה: ד] מנא אמינא לה דתנן בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה נ"ב בקצת ספרים ישנים קלף גרסי' פסולה שאינה אלא הוצאת נפש הא החזירה כשרה אימת וכו': ה] ואי עדיף מאי עד אמר רבא פרכוס: ו] לאבא לרב שמואל הוה קרי ליה הכי משום כבוד: ז] אלא כל פרכוס שמפרכסת שאינה עושה: ח] שאין המתה עושה: ט] (דהיכא דהויא פשוטה מעיקרא וכפפתה הוי פרכוס) נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בס"י: י] (הא דאמר רב לעיל גועה הוי פרכוס דעבי קלה שהיה קולה עבה וחזקה דודאי אתי מכח חיות) נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בס"י: יא] ואני מפרש דמאי סוף שחיטה ששמעתי: יב] כיון דבאמצע שחיטה לא הוי לה חיותא כי האי וכו' ונ"ב נ"א בפי' כ"י כיון דבאמצע שחיטה לא הוות לה חיותא כי האי אסירא דההוא פרכוס הוי משום נטילת נשמה: יג] (אימת פשטה ולא החזירה דאמרינן פסולה) נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בס"י: יד] בפשיטת יד בלא כפיפה בתמיה: טו] אע"ג דהוות מסוכנת כיון דמלאים דם בידוע שזנקה: טז] מתיבת ואמר שמואל וכו' עד אי אמרת בשלמא כל כמה דפרכס ולא עד בכלל נרשם עליו ונ"ב לא נמצא בס"י והכין משמע מדברי המפרשים שהקשו קושיא זו ותרצו בענין אחר ולא הזכירו לרש"י ז"ל כלל ולא נעלם מהם דברי רש"י ז"ל אלא ודאי שאינו מפירושי רש"י ז"ל אלא גליון מפירושי האחרונים הוא והכניסוהו בפרש"י ז"ל ובשלשה פירושי רש"י ז"ל שבידי לא נמצא: יז] קיל מדר"ג דבעי ביד וברגל ועדיף וכו': יח] ומכירים היו את הבן ולא ראו את האב: יט] אפי' לרשב"ג דמחמיר כו' ולהכי פריך שפיר מברייתא: כ] שם וכן בערבי פסחים כגון גוזלייא: כא] מפני מה נענש גחזי כצ"ל:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ב ה"ג ע"ש], ב) צ"ל דבר, ג) [זהו גי' הרי"ף ורא"ש אבל בספרים שלפנינו גרסינן רשב"ג במתני'], ד) [ערך אבא], ה) [דף מה:], ו) [וכן בברכות מז.], ז) צ"ל וכפירושו, ח) [צ"ל רב הונא], ט) [צ"ל שקראו], י) [וע"ע היטב תוס' יבמות נז: ד"ה אמר שמואל], כ) שייך לע"ב,

תורה אור השלם

1. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיְיָ׃ ויקרא כב כז

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה בתחילת שחיטה וכו' בתחילת שחיטה דייה כאן הס"ד ואח"כ מה"ד כשירה:

רבינו גרשום

גועה והטילה ריעי כו'. כלומר אם עושה אחת משלשתן: איצטריכא ליה לאבא. כלומר אבא זהו רב והכי קאמר ליה איצטריכא ליה לרב לאוזוזי אוני. כלומר שלא תהא כשרה עד שתזוז אודניה: אמר להו שאני אומר כל שאינו עושה דברים כו'. כלומר כל שאינה עושה דברים של חיות אלא עושה דברים שהמיתה עושה טרפה: אי ממתניתין הוה אמינא דוקא דכייפא כו'. כלומר דמשמע בהמה דקה שפשטה ידה והחזירה. כלומר שהיתה כפופה ופשטה ואח"כ החזירה אבל פשוטה וכפפתה אימא לא ליהוי כשרה קמ"ל: הא דעבי קלא הא דעמי קלא. כלומר עבי קלא הרי זה פרכוס: כאן בשותתת כו'. כלומר במתרזת הוי פרכוס אבל (במשתנת) [בשותתת] לא הוי פרכוס: ואמר שמואל כותלי בית השחיטה שנינו. כלומר דפרכוס מעולה הוא שקילחה הדם מחמת בריאות: אלא אי אמרת בסוף שחיטה. כלומר בסוף שחיטה בעיא לפרכוס אמאי חשוב פרכוס דילמא בתחילת שחיטה זינקה: ודילמא שאני זינוק דעדיף. כלומר לעולם אימא לך בעינן פרכוס בסוף שחיטה ואי פרכת דילמא בתחלת שחיטה זינקה דלמא שאני זינוק דעדיף ואפי' זינקה בתחלת שחיטה כשרה אבל פרכוס אחד ביד וברגל בעינן בסוף שחיטה: ומי עדיף והתנן ר' אליעזר אומר דייה אם זינקה. כלומר ומי עדיף זינוק מפרכוס דרגל והתנן ר' אליעזר אומר דייה אם זינקה. כלומר ר' אליעזר ענה לרבן גמליאל דאמר עד שתפרכס ביד וברגל ואמר לו ר' אליעזר (א') דייה אם זינקה אלמא פרכוס יד ורגל עדיף:

אבוכרם גרסי': קיל מרבן גמליאל כו'. כלומר דרבן גמליאל סבר עד שתפרכס ביד וברגל ורבנן סברי או ביד או ברגל (אלמא אדרבן גמליאל עד שתפרכס ביד וברגל ורבנן סברי או ביד או ברגל): אילימא אדר"ג כיון דפירכסה מבעי ליה. כלומר דר"ג סבירא ליה עד שתפרכס ביד וברגל הוה ליה למימר לרבנן כיון שפירכסה ביד או ברגל כשרה:

או כשב א)אפרט לכלאים 1או עז בפרט לנדמה כי יולד גפרט ליוצא דופן א]שבעת ימים דפרט למחוסר זמן תחת אמו הפרט ליתום האי יתום ה"ד אילימא דילידתיה אמיה והדר מתה לעולם תיחי ותיזיל אלא דמתה והדר ילידתיה מכי יולד נפקא אלא פשיטא בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים אי אמרת בשלמא בעינן חיותא בסוף לידה היינו דאיצטריך קרא למעוטי אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה למה ליה מכי יולד נפקא אמר רבא והלכתא כי הא מתניתא גבהמה דדקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה ב]במה דברים אמורים ביד אבל ברגל בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה כשרה בד"א בדקה אבל בגסה בין ביד בין ברגל בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה כשרה ועוף אפילו לא רפרף אלא הגפו ולא כשכש אלא זנבו הרי זה פירכוס מאי קמ"ל כולהו תנינהי ובהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש יד אין רגל לא דקה אין גסה לא עוף איצטריכא ליה דלא תנן:

מתני' זהשוחט לעובד כוכבי(ח) שחיטתו כשרה ור"א פוסל אמר ר"א אפילו שחטה לאכול לעובד כוכבים מחצר כבד שלה פסולה טשסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים א"ר יוסי ק"ו הדברים ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין חאין הכל הולך יאלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט:

גמ' הני תנאי אית להו דר' אליעזר ברבי יוסי דתניא כאמר ר' אליעזר ברבי יוסי שמעתי שהבעלים מפגלין מיהו ת"ק סבר אי שמעיניה דחשיב אין אי לא לסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים לא אמרינן ור"א סבר אע"ג דלא שמעיניה דחשיב סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אמרינן ואתא רבי יוסי למימר אע"ג דשמעיניה טדחשיב זה מחשב וזה עובד לא אמרינן איכא דאמרי בדשמעיניה דחשיב פליגי ת"ק סבר כי אמרינן זה מחשב וזה עובד הני מילי בפנים אבל בחוץ לא חוץ מפנים לא

פרט לכלאים. בן רחל ותייש שפסול לקרבן ומרבויא דאו דריש ליה: נדמה. עז שילדה מתייש כמותה ובנה דומה לרחל: פרט ליוצא דופן. שקרעוה והוציאוהו פעמים שמתה ופעמים שחיה: ז' ימים פרט למחוסר זמן. ג]שלא הגיע לז' ימים ואפילו אמו קיימת: תחת אמו. ד]היה שעה אחת פרט ליתום וה"ד האי יתום אילימא דילידתיה אמיה ולאחר שעה מתה לעולם תיחי בתמיה וכי לעולם צריכה לחיות והא תחת אמו(מ) קרינן ביה והא ליכא למימר דאשמועינן קרא שתהיה אמו כל ז' דתניא בת"כ(נ) ר' יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר תחת אמו לפי שנאמר(ס) ז' ימים יהיה עם אמו יכול ה]כל ז' ת"ל תחת אמו אי תחת אמו יכול אפילו יצא ממנה כשהיא מתה ת"ל עם אמו משמע ששניהם בעולם אחד שתהא קרויה אמו הא כיצד אפילו נתקיימה לו אמו שעה אחת והאי תחת אמו משמע ליה לרבי יוסי הגלילי חליפי אמו שמתה אמו והוא נשאר במקומה: אלא דמתה והדר ילידתיה. היינו יוצא דופן דכל שקרעוה והוציאו את הולד בין מתה ובין חיה הוי יוצא דופן: זה פירש למיתה. אמו כלומר בשעת מיתתה ילדה דרך הרחם ואשמועינן קרא דבעינן חיות עד גמר לידה ולאחר לידה מעט ואי לא ה"ל יתום דעל כרחיה האי תחת אמו למעוטי חיה באמצע לידה ומתה בגמר לידה אתי ו]: אי אמרת בשלמא. אחר סוף לידה אשמועינן דבעינן חיותא שיצא כולו מחיים ולמעוטי מתה בגמר לידה: היינו. דלא אימעיט ליה מתה בסוף לידה מכי יולד פרט ליוצא דופן דהאי נמי לאו יוצא דופן הוא כי מתה בגמר לידה: אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה. וקרא למעוטי מתה באמצע לידה אתא: למה לי קרא מכי יולד נפקא. דאכתי ה"ל יוצא דופן ז]אלא ש"מ כל מלתא דבעו בה רבנן חיותא בעינן שיהא חיות בגמר דיליה: פסולה. אם מסוכנת היא דדרכה לעשות כן בהוצאת נפש: גסה. לאו אורחה בהכי וחיותא הוא: ריפרוף בגיר מכשכוש: כולהו תנינהו. לשון קושיא הוא כלומר למה ליה ע)לרבה לאשמועינן דהלכתא הכי הא סתם מתניתין היא: מתני' ורבי אליעזר פוסל. דכיון דבהמה דעובד כוכבים(פ) היא אע"ג דישראל קשחיט מהניא ביה מחשבת עובד כוכבים דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים: חצר כבד. טרפשא דכבדא איברר"ש בלע"ז: אמר רבי יוסי קל וחומר. דלא מהניא בה מחשבת בעלים הואיל וישראל שחיט לה: ומה במקום שמחשבה פוסלת. דהיינו במוקדשין כדכתיב (ויקרא ז) לא יחשב קרי ביה לא ל)יחשב לאוכלה ביום השלישי כי פגול יהיה והכי מפרש בזבחים (דף כט:): אין הכל הולך אלא אחר העובד. דכתיב המקריב לא יחשב אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן: מקום שאין המחשבה פוסלת. כגון בחולין כלומר חולין שאין המחשבה פוסלת בהם. ובגמרא [לט.] מפרש מאי קאמר דהא מחשבת עבודת כוכבים פסלה בהו דהא זבחי מתים איקרו [תהלים קו] מה מת אסור בהנאה אף תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה [ע"ז כט:]: גמ' והני תנאי. תנא קמא ורבי אליעזר אית להו דר"א בר' יוסי ח]כלומר דטעמיה דתנא קמא דמכשר לאו משום דאין מחשבה הולכת אלא אחר העובד דא"כ היינו ר' יוסי אלא כר"א בר"י סבירא להו ט]טעמיה מפרש ואזיל: שמעתי. מרבותי: שהבעלים מפגלין. וטעמא מפרש בזבחים בפרק ב"ש (דף מז.) בסופו דכתיב [במדבר טו] והקריב המקריב וגו' אלמא בעלים קרי מקריב הלכך איתנהו בכלל המקריב לא יחשב אם חשבו על שחיטת כהן או על זריקתו ע"מ לאכול חוץ לזמנו הוי פיגול: מיהו תנא קמא. דמכשר: סבר אי הוה שמעיניה. לעובד כוכבים דחשיב על שחיטת ישראל ואמר שחיטת בהמה זו לעבודת כוכבים תהא אסורה דמהניא מחשבת בעלים כר' אליעזר בר' יוסי ואי לא י]שמעיניה דחשיב סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים לא אמרינן: זה עובד. משום שחיטת פנים נקט לה דאפילו בקרבן ס"ל לר' יוסי דאין הבעלים מפגלין יא]ורבי יוסי פליג אתנא קמא ואדרבי אליעזר: איכא דאמרי אפילו בדשמעיניה. לעובד כוכבים דחשיב פליגי רבנן עליה דר"א ואית להו לתרוייהו בעלים מפגלין בקרבן כר' אליעזר בר' יוסי וגבי חולין פליגי: חוץ מפנים. מחשבת עבודת כוכבים בחולין ממחשבת פיגול בקרבן: לא

או כשב פרט לכלאים. תימה דהכא או למעט ובפ"ק (לעיל דף כג.) קאמר או לרבות פלגס וגבי אותו ואת בנו נמי דרשינן (לקמן דף עח:) או שה לרבות כלאים ויש לומר דגבי פלגס ממילא אימעיט ולא צריך קרא אלא לרבות וכן לגבי אותו ואת בנו ממילא אימעיט כלאים דשור ושה אי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם אבל הכא כשב ועז כתיב שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם וממילא איתרבו להכי כתיב או למעט וכי האי גונא משני במרובה (ב"ק דף עז:) גבי וטבחו או מכרו ואם תאמר אם כן מאו עז היה למעט כלאים שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם ומאו כשב נדמה ויש לומר דנדמה אינו ראוי כל כך למעוטי כמו כלאים ולהכי מעוטא קמא מוקמינן בדדמי טפי בכלאים והדר ממעטינן נדמה דנדמה לא ממעטינן אלא משום דדמי לכלאים:

אלא דמתה והדר ילידתיה. והא דאמר בפרק יוצא דופן (נדה דף מד.) ובפרק מי שמת (ב"ב דף קמב:) דעובר מיית ברישא היינו היכא דמתה מעצמה כדאמר בפ"ק דערכין (דף ז.) דוולד איידי דזוטר חיותיה עיילא טיפתא דמלאך המות ומחתכא לסימניו אבל נהרג לא(ק):

אלא זה פירש למיתה וזה פירש לחיים יב]. אין להוכיח מכאן דאפילו בידי שמים אפשר ר)לצמצם דקרא איכא למימר דאיצטריך אם יבא אליהו ויאמר שבצמצום נעשה ושבקינן לקרא ש)דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה(ת):

מחצר כבד שלה. לאו דוקא נקט יותרת הכבד משום דעולה לגבוה והויא כחלב ודם אלא אפילו כזית של שאר בשר נמי כדאמרינן בגמרא יהיב זוזא לטבחא ישראל מאי ואורחא דמלתא הוא דנקט:

פסולה שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים. ואם תאמר לקמן (דף לט: ושם) גבי השוחט לשם הרים דקתני פסולה ודייק עלה פסולה אין זבחי מתים לא פירוש ולא מיתסרי בהנאה והכא קתני רבי אליעזר אומר פסולה ואע"ג דאסור אף בהנאה כדקתני שסתם מחשבת עובד כוכבים ויש לומר דלקמן דייק מדלא קתני הרי אלו זבחי מתים אבל הכא איידי דאמרי רבנן כשרה אמר רבי אליעזר פסולה:

הני תנאי אית להו דרבי אליעזר בר' יוסי. פירוש רבנן ורבי אליעזר דמתניתין אבל ר' יוסי לא סבר ליה כוותיה דהא אמר דאין הכל הולך אלא אחר העובד: ריש

עין משפט נר מצוה

קיח א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ד:
קיט ב מיי' שם הל"ה:
קכ ג ד ה מיי' שם הלכה ד:
קכא ו מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל"ד סמג לאוין קלב טוש"ע יו"ד סי' יד סעי' א:
קכב ז מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' כב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ב סעיף ג:
קכג ח מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה א:
קכד ט מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' כב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעיף ג:

תורה אור השלם

1. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַייָ: ויקרא כב כז

רבינו גרשום

פרט לכלאים שהוא מן האיל ומן העז דבעינן כבש ממש: או עז פרט לנדמה. כלומר שאינו דומה לאמו: פרט ליוצא דופן בן פקועה שאינו יוצא דרך בית הרחם שאינו נולד כדרכו: האי יתום היכי דמי [כו'] אלא דמיתה אימא והדר ילידתיה כו'. כלומר בזה הענין מכי יולד נפקא דכיון דמתה אימיה אין נולד כדרכו כדרך רוב הנולדים דרוב נולדים בחיי אמם נולדים אלא פשיטא זה פירש למיתה כו' אי אמרת בשלמא בעינן חיותא בסוף לידה כו' היינו דאיצטריך בזה ענין בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים למעט מתחת אמו דמכי יולד לא נפקא דבזה ענין יהא פסול דכי אית ביה חיותא בתחלת לידה אע"ג דבסוף לידה לא הוי חיותא כי יולד קרינן ביה אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה וכי אתא תחת אמו פרט ליתום דמתה אימיה והדר ילידתיה למה לי תחת אמו מכי יולד נפקא דכי מתה אימיה והדר ילידתיה לא קרינן ביה כי יולד ופסול אלא ודאי בעינן חיותא בסוף לידה. ומטעם זה צריך תחת אמו דמכי יולד לא מצינן למפסל: בד"א ביד כו'. כלומר דקילה הבהמה לפשוט ולהחזיר ביד מברגל: יד אין רגל לא. כלומר רגל אע"פ שלא החזיר: דקה אין גסה לא. כלומר גסה בין פשטה ולא כפפה ובין כפפה ולא פשטה כשרה: השוחט לנכרי שחיטתו כשרה. כלומר ישראל השוחט לנכרי שחיטתו כשרה ור' אליעזר פוסל דסתם מחשבת נכרי לע"ז: מחצר כבד שלו שקורין אברא בלע"ז. מקום (שאין) שהמחשבה פוסלת עליהם במוקדשים שאם חישב בזריקת דם על מנת להקטיר אימורים חוץ לזמנו פסול: אין הכל הולך אלא אחר העובד שאם בעלים חישבו לפסל אין במחשבתו כלום. הני תנאי אית להו דר' אליעזר בר' יוסי. כלומר ת"ק ור' אליעזר אית להו דר' אליעזר בר' יוסי דתניא אמר ר"א ב"ר יוסי שמעתי שהבעלים מפגלים. כלומר מחשבת בעלים אם מחשבים לפסול כשהכהן עובד מהני מחשבתן לפסול כמחשבת כהן ולענין חולין אע"ג דישראל שוחט מצי נכרי בעל הבהמה לפסול כשמחשב לע"ז: זה מחשב וזה עובד לא אמרינן וכיון דישראל שחט לאכול לאו כמיניה לפסול: כי אמרינן זה מחשב וזה עובד בפנים. כלומר בקדשים דיכולין לפסול ולפגל הבעלים אבל חולין בחוץ ששוחט

מסורת הש"ס

א) ב"ק עז: נדה מא. [בכורות יב. יז. מז.], ב) [נ"ל זו], ג) [תוספתא פ"ב ה"ג ע"ש], ד) [בתוספ' לא גר' דקה וכו' כה"ס ברא"ש ולכ"ל], ה) [ס"א בעינו מעונן כהרף עין ערוך ערך רפרף וכ"א בגוש"א ועיין ב"י], ו) [לעיל לג.], ז) זבחים מז., ח) [בכ"א: לנכרי, וכן להלן (נכרי)], ט) [לעיל יג. לקמן קטו: גיטין מה: ע"ז לב: ע"ש], י) [זבחים מו:], כ) [שם מז.], ל) לעיל יג. לקמן קטו:, מ) [ויקרא כב], נ) [אמור פרשה ח], ס) [שמות כב], ע) [נ"ל לרבא], פ) בס"א: לגוי, וכן להלן (גוי, לגוי), צ) [נ"ל יתום עיין תוי"ט], ק) [וע"ע תוס' ב"ב קמב: ד"ה דאולן], ר) [ובבכורות יז: מספקא להש"ס בהכי], ש) עי' בנדה לג. [פסחים נט:], ת) [וע"ע תוס' סוכה טו. ד"ה פרוך ותוס' עירובין עו: ד"ה פרוך ותוס' בכורות יז: ד"ה אפשר],

לעזי רש"י

איברו"ש [איבריי"ש]. סרעפת.

מוסף רש"י

פרט לכלאים. מן העז ומן הכבש (נדה מא.) דפסול לקרבן (ב"ק עז:). פרט לנדמה. דאינו דומה לאביו ולא לאמו, שבא מאיל ורחל ודומה לעז (שם ובכו"ז בכורות נז.). או: אביו ואמו מן העז והוא כבש (נדה מא.). ור"א פוסל. שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים ואע"ג דלאו איהו שחיט ליה פסול (זבחים מז.). שמעתי שהבעלים מפגלין. בעבודת הכהן אם קיבל הכהן בשתיקה וחישבו הבעלים עליה על פיגול הוי פיגול (שם).

שיטה מקובצת

א] פרט ליוצא דופן והיה שבעת ימים: ב] ולא החזירה פסולה החזירה כשרה בד"א וכו': ג] ז' ימים פרט למחוסר זמן ואפי' אמו קיימת: ד] תחת אמו יהיה שעה אחת וכו' אילימא דילידתיה אמיה כוליה ולאחר שעה מתה: ה] לפי שנאמר ז' ימים יהיה עם אמו יכול שיהא עם אמו כל שבעה ת"ל תחת אמו: ו] בגמר לידה אתי דאי אמרת בשלמא אחר לידה: ז] דאכתי ה"ל יוצא דופן ש"מ כל מלתא: ח] אית להו דר' אלעזר בר' יוסי וכו' דטעמיה: ט] ס"ל וטעמיה כדמפרש ואזיל: י] ואי לא סתם מחשבת נכרי: יא] ור' יוסי פליג את"ק ואר' אליעזר כל זה נמחק: יב] אין להוכיח מכאן. נ"ב עי' תוס' בכורות דף יח ע"א:

לא ילפינן ואתא רבי אליעזר למימר ילפינן חוץ מפנים ואתא רבי יוסי למימר אפילו בפנים נמי זה מחשב וזה עובד לא אמרינן אתמר [א]השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים רבי [א] יוחנן אמר [א]פסולה ר"ש בן לקיש אמר מותרת רבי יוחנן אמר פסולה [ב]מחשבין מעבודה לעבודה [ג]וילפינן חוץ מפנים ריש לקיש אמר מותרת אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא גמרינן חוץ מפנים ואזדו לטעמייהו [ב]דאתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה רבי יוחנן אמר [ד]פסולה ר"ש בן לקיש אמר כשרה רבי יוחנן אמר פסולה מחשבין מעבודה לעבודה וגמרינן ממחשבת פיגול ר"ש בן לקיש אמר כשרה אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא גמרינן ממחשבת פיגול וצריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר ר"ש בן לקיש משום דחוץ מפנים לא ילפינן אבל פנים מפנים אימא מודי ליה לרבי יוחנן ואי אתמר בהך בההיא קאמר רבי יוחנן אבל בהא אימא מודי ליה לר"ש בן לקיש צריכא מתיב רב ששת א"ר יוסי ק"ו הדברים ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט מאי אין מחשבה פוסלת בחולין אילימא דלא פסלה כלל אלא זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא היכי משכחת לה אלא פשיטא מעבודה לעבודה וה"ק ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין מעבודה לעבודה אלא באותה עבודה אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט פנים קשיא לר"ש בן לקיש חוץ קשיא לרבי יוחנן בשלמא פנים לר"ש בן לקיש לא קשיא [ג]הא מקמי דשמעה מרבי יוחנן הא לבתר דשמעה מרבי יוחנן אלא חוץ קשיא לרבי יוחנן הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבע עבודות וה"ק ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין בארבע עבודות אין הכל הולך אלא אחר העובד
מקום

לא ילפינן. למימר בעלים אוסרין אלא כדכתיב קרא (תהלים קו) זבחי מתים שנזבח לעבודת כוכבים דבפנים הוא דכתיב (במדבר טו) והקריב המקריב דבעלים קרי מקריב אבל בחוץ לא אמרינן הכי: **ור"א סבר ילפינן.** במה מצינו דבעלים פוסלים במחשבת עבודת כוכבים בחולין ואפילו אחר שוחט וגבי עובד כוכבים[ד] אפילו בסתמא דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים: **זה מחשב וזה עובד לא אמרינן.** דהמקריב לא יחשב[ה] מקריב ממש קאמר: **לזרוק דמה לעבודת כוכבים.** [ב]ולאשחטה לשם עבודת כוכבים שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו דברי הכל אסורה דהא זבחי מתים הוא אלא בשלא היה מתכוין להיות שחיטה זו עבודה לעבודת כוכבים אלא שחטה לעצמו ע"מ שיעבוד העבודת כוכבים בזריקת דמה או בהקטר חלבה: **פסולה.** אסורה בהנאה: **מחשבין מעבודה לעבודה.** כשחישב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת כגון שחישב בשחיטה על הזריקה הויא מחשבה לגבי עבודת כוכבים: **דגמרינן חוץ.** איסור עבודת כוכבים: **מפנים.** ממחשבת פיגול של פנים שהשוחט ע"מ לזרוק דם למחר או להקטיר אימורין למחר זהו עיקר פיגול: **שחטה לשמה.** בחטאת מיירי דכל שאר זבחים כשרין שלא לשמן אבל חטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה וכן פסח שנשחט שלא לשמו[ו]. ואם שחט החטאת לשמה לזרוק דמה שלא לשמה: **רבי יוחנן אמר פסולה.** דגמרינן מחשבת פסול שלא לשמה ממחשבת פיגול דעיקרו מעבודה לעבודה: **וצריכא.** לאשמועינן בתרווייהו מחלוקת דרבי יוחנן ור"ש: **דאי איתמר בהא.** מילתא קמייתא דהשוחט את הבהמה: **בהא קאמר ר"ל.** דאין מחשבין: **פנים מפנים.** פסול דחטאת שלא לשמה מפיגול: **אלא זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא.** בהנאה כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף כט:) תקרובת עבודת כוכבים מיקרי זבחי מתים כדכתיב ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה אף תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה ומת גופיה מנלן דאסור בהנאה אתיא שם שם [שם] נאמר כאן ותמת שם מרים[ז] ונאמר להלן גבי עגלה ערופה[ח] וערפו שם את העגלה מה עגלה ערופה אסורה בהנאה כדאמר שם תהא קבורתה אף מת אסור בהנאה ומה מת אסור בהנאה ומטמא באהל אף תקרובת עבודת כוכבים נמי: **אלא פשיטא.** האי אין מחשבה פוסלת בחולין מעבודה לעבודה קאמר: **שמחשבה פוסלת במוקדשין.** כדפרישית דעיקר פיגול מעבודה לעבודה הוא: **אלא באותה עבודה בלבד.** אם אמר שחיטה עצמה לעבודת כוכבים: **פנים קשיא לריש לקיש.** דקתני מחשבה פוסלת במוקדשין ולא קתני מפגלת ש"מ בשאר פסולי פנים נמי כגון זריקת דם [א] וחטאת שלא לשמה קתני דמחשבין: **חוץ קשיא לרבי יוחנן.** דקתני הכא בחולין אין מחשבה פוסלת מעבודה לעבודה: **בשלמא פנים לר"ל לא קשיא.** דאיכא למימר מקמי דשמעה להך מתניתין מרבי יוחנן רביה הוה פליג אסברא דרביה ואמר מסתברא דלא ילפינן ולבתר דשמעה להך מתניתין מרבי יוחנן רביה וידע דלאו סברא דרבי יוחנן רביה [ב] אלא מתניתא הוא דגמרינן פסול מפיגול איכא למימר דהדר ביה להכי נקט רבי יוחנן משום דרביה הוה ואגמריה משנה וברייתא. ל"א לבתר דשמעה לרבי יוחנן רביה דפליג עליה ואמר מחשבין איכא למימר דהדר ביה: **בארבע עבודות.** הא דקתני אין מחשבה פוסלת בחולין לאו מעבודה לעבודה קאמר אלא בארבע עבודות קאמר: **וה"ק ומה.** מוקדשין שנפסלין במחשבה בארבע עבודות שחיטה וקבלה [ט]זריקה והולכה באיזו מאלו שחישב ע"מ לאכול מן הזבח חוץ לזמנו פיגול הוא אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד:
חולין

ריש לקיש אמר מותרת. מודה ר"ל דחייב מיתה כדאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין סא.) מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה היאך נהרג הא דלמא מימלך ולא זריק דם לעבודת כוכבים כדאמרינן בפרק ד' מיתות (ג"ז שם:) דמסית שאמר אלך ואעבוד פטור דמימלך ולא עביד [ג] הכא ודאי לא מימלך כיון דעביד מעשה ששחט ע"מ לזרוק ועוד דהכא אפילו ידוע ודאי שלא יזרוק חייב דחשיב עובד עבודת כוכבים בשחיטה זו מה ששוחט ע"מ לזרוק: **אלא** זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא היכי משכחת לה. תימה [י]אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור אם כן משכחת זביחת עבודת כוכבים דמתסרא בדיבור שפירש בפירוש ששוחט לעבודת כוכבים: **פנים** קשיא לר"ש בן לקיש. פירש בקונטרס דלא מצי למימר ק"ו שלו מפגול דלא הויא ליה לומר פוסלת אלא מפגלת ואע"ג דמלינו דקרי ליה לפיגול פסול דתניא בפ"ב דזבחים (דף כח.) חוץ למקומו פסול ואין חייבין עליו כרת הכא דאיכא למטעי ה"ל למיתני מפגלת כדאמרינן [כ] בפ"ב דזבחים (גם זה שם) גבי הא דתנן שהזבח נפסל בד' דברים כו' א] ודייק בגמרא דיקא נמי דקתני שהזבח נפסל ולא קתני שהזבח מתפגל אבל קשה אמאי לא מוקי לה בשינוי בעלים דמודה ר"ל דמחשבינן מעבודה לעבודה אם אמר הריני שוחט ע"מ לזרוק דמו לשם פלוני דפסול כדאמרינן בפרק [ל] ב' דזבחים (ג"ז שם) לכ"נ דליכא לאוקמי ק"ו לא במחשבת פיגול ולא בשינוי בעלים דמה לתרווייהו שכן אינן באותה עבודה שאם אמר הריני שוחט לשם חוץ לזמנו או חוץ למקומו או לשם פלוני כשר כדאמרינן בפ"ק דזבחים (דף י.) ורבינו חננאל גריס פנים לריש לקיש לא קשיא דמוקי לה במחשבת פיגול: **חוץ** קשיא לרבי יוחנן. וא"ת ולימא דקאי רבי יוחנן כרבנן דכי היכי דילפי רבנן חוץ מפנים לענין דזה מחשב וזה עובד ה"נ ילפינן לענין דמחשבין מעבודה לעבודה ולישנא בתרא לימא דקאי כר"א וי"ל דלגבי זה מחשב וזה עובד שייך למילף חוץ מפנים דגלי רחמנא בפנים דבעלים קרוי מקריב והוא הדין בחוץ דכתיב (תהלים קו) זבחי מתים דאם בעלים מחשבין חשיב זבחי מתים כיון דבעלים קרוי מקריב בפנים ואין זה אלא גילוי מילתא בעלמא אבל לענין דמחשבין מעבודה לעבודה לא אשכחינן דילפינן כלל והא דמחשבין בפנים גזירת הכתוב בעלמא הוא: **הא** מקמי דשמעיה מר' יוחנן. תימה מאי תירוץ הוא זה שמתרץ שאמר ריש לקיש קודם שלמד המשנה[מ]:
מקום

א) נראה דצ"ל דאי מחשב בשחיטה גופה לע"ז דלא פסלה כלל.

מסורת הש"ס

א) סנהדרין ס: ע"ז לד: זבחים י., ב) זבחים ט:, ג) [לקמן קלט.], ד) בס"א: גוי, וכן להלן, ה) [ויקרא ז], ו) [זבחים ג.], ז) [במדבר כ], ח) [דברים כא], ט) [עיין תוי"ט משנה ז דפירקין ד"ה שהמחשבה], י) [עיין תוי"ט פ"ג דכ"מ מי"ב ד"ה החושב וכו' שתמה על תמיהת תוס'], כ) [צ"ל בפרק ראשון דזבחים דף יג.], ל) [צ"ל קמא דזבחים דף י.], מ) [וע"ע תוס' מנחות ט. ד"ה חסר הלוג].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פנים וכו' דם חטאת כצ"ל ואות ו' נמחק: (ב) ד"ה בשלמא וכו' רביה היא אלא מתניתין היא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה פנים קשיא וכו' ודייק בגמ' דיקא נמי. נ"ב ויעוי"ש דף יג ע"א בתו' ד"ה דיקא נמי וכו' ודו"ק:

מוסף רש"י

השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים. שלא שחט הבהמה לשם עבודת כוכבים שיהא עובדה בשחיטה, אלא חשב בשחיטה על מנת לזרוק (ע"ז לד:) ועבודת השחיטה לא נעשית לשם עבודת כוכבים אלא בשעת שחיטה חישב לעשות הזריקה לשם עבודת כוכבים ולא זרק (זבחים י.). ר' יוחנן אמר פסולה. אסורה הבהמה בהנאה, ואע"ג שבשחיטה לאו לעבודת כוכבים היתה, ואפילו לא זרק דמה לעבודת כוכבים, וילפינן טעמא דגמר לה ר' יוחנן ממחשבת פגול דהויא מעבודה לעבודה, דהשוחט את הזבח על מנת לזרוק את הדם למחר פיגול (סנהדרין סא.). מחשבין מעבודה לעבודה. כלומר דמחשבה שהוא מחשב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת, מחשבה היא להתחייב עליה (שם ס:) מחשבה היא לענין זבחי מתים ליאסר בהנאה (זבחים י.). וילפינן חוץ מפנים. עבודת כוכבים שהיא חוץ, ממחשבת פיגול שהיא פנים (שם). ריש לקיש אמר מותרת. באכילה (שם). אין מחשבין מעבודה לעבודה. ואינה אסורה אא"כ שחט לעבודת כוכבים שבשחיטתה עבד עבודת כוכבים או זרק דמה לעבודת כוכבים (שם). ולא גמרינן חוץ מפנים. דפנים הוא דאמר רחמנא השוחט על מנת לזרוק את הדם פיגול ואע"ג דלא זרק, דהויא מחשב מעבודה לעבודה, עבודה זו על חברתה, אבל לענין עבודת כוכבים לא (ע"ז לד:). שחטה לשמה. שלא חישב על השחיטה, אלא על הזריקה חישב בשעת שחיטה, דהיינו מעבודה לעבודה (זבחים ט:). מחשבין מעבודה לעבודה. כלומר מחשבה מועלת מעבודה לעבודה במחשבת שלא לשמו (שם). וגמרינן ממחשבת פיגול. דמהניא ביה כה"ג, דתנן השוחט את הזבח על מנת לזרוק דמו למחר פיגול (שם). אין מחשבין מעבודה לעבודה. בשלא לשמו, דלא ילפינן לה מפיגול, דהתם עיקר מחשבתו המביאה לידי פיגול זו היא שיחשב בעבודה זו לעשות עבודה אחרת מן אחת העבודות להאכיל לאדם או למזבח חוץ לזמנו, וזריקה אכילת מזבח היא, והוא הדין נמי אם חישב על הקטרת החלב שאינה מן העבודות, הלכך לא דמיא לשלא לשמו (שם). אבל פנים מפנים. מחשבת שלא לשמו מפיגול (שם י.).

עין משפט נר מצוה

קכה א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכ"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' א:
קכו ב מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הלכה י:
קכז ג מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכ"ו:
קכח ד מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הלכה י:

שיטה מקובצת

א] ר' יוחנן אמר פסולה. נ"ב בסנהדרין בדף סא כתוב אסורה: ב] לזרוק דמה לע"ז דאי שחטה לשם: ג] דמימליך ולא עביד דהכא ודאי:

רבינו גרשום

ישראל לנכרי חוץ מפנים לא ילפינן: השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז. כלומר ישראל ששוחט בהמת חולין לזרוק דמה לעבודת כוכבים: מחשבין מעבודה לעבודה. כלומר אם כששוחט כהן קדשים ומחשב בשחיטה על מנת לזרוק דמו חוץ לזמנו או להקטיר אימורין חוץ למקומו או חוץ לזמנו מהני מחשבה לפסול וגמרינן נמי בהמת חולין ששוחט ע"מ להקטיר חלבה לע"ז מקדשים שהן בפנים: וגמרי' ממחשבת פגול. כלומר בפיגול חזינן בפירוש לא יחשב לו פגול יהיה דמהניא מחשבה אפי' מעבודה לעבודה דאי זורק את הדם על מנת להקטיר אימוריהן חוץ לזמנו (פסול) [פיגול]: אבל פנים מפנים. כלומר קדשים מקדשים: אבל בהא מודי ליה לר' שמעון בן לקיש. כלומר דחוץ מפנים לא ילפינן: אילימא דלא פסלה כלל. כלומר דאי מחשב בשחיטה א) ע"מ לזרוק דמה לע"ז דלא פסלה כלל. מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין מע"ז אלא באותה עבודה: כלומר דאי מחשב כששוחט ע"מ לזרוק דמה לע"ז לא מהניא מחשבה לפסול אי לא מחשב בזריקה עצמה: פנים קשיא לריש לקיש כיצד דשמעינן ליה לריש לקיש דאמר אין מחשבין מעבודה לעבודה והכא חזינן דמחשבין מעבודה לעבודה: חוץ קשיא לר' יוחנן. כלומר דשמעינן ליה לר' יוחנן (הא) דהשוחט בהמה לזרוק דמה לע"ז כו' ר' יוחנן אמר אסור. כלו' ישראל (בה') השוחט בהמת חולין בחוץ דמחשב בשחיטה לזרוק דמה [לע"ז] פסול והא הכא חזינן דלא פסל אלא באותה עבודה: בשלמא לר' שמעון בן לקיש לא קשיא כו'. כלומר מיקמי דלישמעיה מר' יוחנן לא אמר דפסל בפנים מעבודה לעבודה אבל לבתר דשמעה אמר איהו נמי דפסול מעבודה לעבודה אלא לר' יוחנן קשיא: הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבעה עבודות.